

10.1 Vägledning kemikalier

Kemikalieförteckning samt datablad.

Kemikalier som ni använder i föreningen och som kan påverka miljön och hälsa negativt ska redovisas i en kemikalieförteckning. Förteckningen ska hållas aktuell och bör därför uppdateras minst en gång per år. Enligt egenkontrollförordningen ska förteckningen innehålla följande uppgifter;

1. Namn på produkten	<i>Handelsnamn. Står på förpackningen eller i säkerhetsdatabladet.</i>
2. Omfattning och användning	<i>Årlig förbrukning samt till vad eller i vilket sammanhang produkten används.</i>
3. Hälsa- eller miljöskadlighet	<i>här anges skydds- och riskfraser som finns i punkt 3 och 15 i säkerhetsdatabladet samt aktuell farokod och farobeteckning.</i>

Kemikaliehantering som är mer perifer i verksamheten, som t.ex. användningen av kontors lim eller diskmedel i personalköket, kan utelämnas från förteckningen. Det samma gäller sådana miljöanpassade kemikalier som normalt förekommer i hemmiljö, om hanteringen inte är stor och av det skälet kan utgöra en risk för människor och miljön.

För att minska ert arbete har miljöförvaltningen valt att bifoga ett exempel på kemikalieförteckning (går att hämta på Miljöförvaltningens hemsida). I vårt förslag till kemikalieförteckning har vi valt att lägga till ett par kolumner för att underlätta arbetet med att riskvärdera kemikalieanvändningen.

Var hittar man information om kemikalierna?

För alla kemikalier som används i verksamheten ska det finnas ett så kallat säkerhetsdatablad. Alla som tillverkar eller importerar kemikalier till Sverige är skyldiga att tillhandahålla ett säkerhetsdatablad på svenska. I säkerhetsdatabladet kan ni hitta mycket av den information som behövs till kemikalieförteckningen och samtidigt få kunskap om hur kemikalierna bör hanteras. Kontakta er återförsäljare om ni saknar säkerhetsdatablad eller är osäkra på hur ni ska tolka informationen. Kunskapen om de kemikalier som används i samhället är under ständig utveckling och det är därför viktigt att ni ser till att säkerhetsdatabladen är aktuella (inte äldre än 3 år). Ett sätt att hålla koll på åldern på säkerhetsdatabladen är att ta med datumet för när säkerhetsdatabladet är utgivet i kemikalieförteckningen.

För att minska pappershanteringen väljer många att lagra säkerhetsdatablad digitalt. Detta kan vara en bra idé men kom ihåg att ni behöver ha minst ett exemplar i pappersformat om det skulle ske en olycka och säkerhetsdatabladet behöver tas med till sjukhuset eller olycksplatsen. Samla säkerhetsdatablad i en pärm och sortera dem i bokstavsordning.

Vad ska vi använda kemikalieförteckningen till?

Kemikalieförteckningen är till för ert interna miljöarbete och ska användas som ett verktyg dels för att utvärdera riskerna med er verksamhet (§6 Egenkontrollförordningen) och dels för att undersöka möjligheterna att byta ut miljö- eller hälsovådliga kemikalier. Kom ihåg att ni som verksamhetsutövare är skyldig att ersätta farliga kemikalier med mindre farliga, enligt miljöbalkens produktvalsprincip (2 kap. 6 §).

Har ni mycket kemikalier kan det underlätta att göra riskutvärderings- och utfasningsarbetet i etapper där mål sätts upp på vägen. Följande punkter kan fungera som ett stöd i arbetet;

- Börja med att rensa ut de kemikalier som inte används.
- Gör en förteckning över de ämnen som återstår.
- Gör sedan en prioritering av vilka ämnen som behöver granskas vidare och eventuellt bytas ut. Utgå ifrån ämnens farlighet samt riskerna med er användning. De kemikalier som innebär störst risk för miljön ska prioriteras.
- Ta fram rutiner för nyinköp av kemikalier.

Arbeta långsiktigt och byt ut en kemikalie om;

- Ämnet har sådana miljö- och hälsoegenskaper att användning är olämplig.
- Riskbedömningen visar att risken är stor i den aktuella användningen.
- Det finns en ersättningskemikalie som kan antas vara mindre farlig.

Till hjälp för att ta reda på vilka kemikalier som bör fasas ut och vilka som inte utgör någon fara finns kemikalieinspektionens prioriteringsguide (PRIO). PRIO är gratis och nås via kemikalieinspektionens hemsida (www.kemi.se). I PRIO finns en databas med de uppgifter om de ämnen som omfattas av det nationella miljömålet "giftfri miljö" (så kallade riskminsknings- och utfasningsämnen) vilka kommer att bli reglerade i EU:s nya kemikalielagstiftning.

Ett annat bra verktyg som finns på kemikalieinspektionens hemsida är "Begränsningsdatabasen". Begränsningsdatabasen innehåller uppgifter om vilka ämnen som är begränsade i svensk lagstiftning. Observera att databasen bara innehåller ämnen som är namngivna i lagtexten. Detta innebär att det kan finnas begränsningar för ett ämne trots att

ämnet inte finns med i databasen. Ett sådant exempel är att det krävs tillstånd för att använda starkt frätande kemikalier.

Kemikalier har oftast långa och svåra namn därför kan det vara lättare att använda kemikaliers CAS-nummer när man söker i databaser. Kemikaliers CAS-nummer hittar man bland annat under punkt 2 i säkerhetsdatabladet.

Hur ska kemikalier förvaras?

Felaktig förvaring av kemikalier kan leda till stora kostnader för dig som föreningsansvarig och för miljön. Det finns ett flertal exempel där brister i förvaringen av kemikalier lett till läckage som medfört stora saneringskostnader. För att minimera riskerna med kemikaliehanteringen har Miljöförvaltningen sammanställt ett antal punkter som bör följas vid förvaring av kemikalier.

- Märkning. Behållare som används för förvaring av kemikalier ska vara tydligt märkt så att det framgår vad behållare innehåller.
- Invallning. Generellt bör alla cisterner, fatförråd m.m. som används för lagring av kemikalier vara invallade. Invallningen ska rymma den största behållarens volym + 10 % av övriga behållares volym. Invallningen ska vara tät och motstå de kemikalier som är aktuella. Vid lagring utomhus ska invallningen förses med regnskydd eller tak. Undvik lagra två kemikalier som kan reagera med varandra innanför samma invallning.
- Uppställning av cisterner och fat. Påkörningsskydd ska finnas om sådan risk föreligger. Fat bör förvaras i ställ, på galler eller på pall och ej direkt på marken eller på invallningens botten p.g.a. korrosionsrisken.
- Droppskydd, spillplåt m.m. ska finnas där spill eller läckage kan förväntas. Exempelvis vid tappningsstället.
- Särskilda försiktighetsmått utomhus. Där hantering som kan medföra spill förekommer mer frekvent (t.ex. område runt invallning) bör marken hårdgöras och tätas med t.ex. betong eller ytbehandlad asfalt. Dagvattenbrunnar på fabriksområden där kemikalier hanteras ska vara tydligt utmärkta och anordningar för att effektivt täta brunnarna ska finnas i deras närhet för att kunna användas vid tillbud.
- Särskilda försiktighetsmått inomhus. Golvbrunnar får inte finnas i produktionslokal/lagerutrymme där kemikalier förvaras.